

Skift og turnus – gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid

Skift/turnusutvalget 2007–2008

Utvalgets mandat

- Kartlegge
 - omfanget av turnusarbeid i ulike næringer,
 - sammenhengen mellom deltid/småbrøksstillinger/uønsket deltid og skift/turnusordninger.
- Årsakssammenhenger: skift/turnus og deltid/uønsket deltid
 - Begrunner skift/turnusarbeid bruk av deltid?
 - Deltid fordi arbeidstidsordningen er belastende?
 - Deltid nødvendig eller lønnsomt for arbeidsgiver?
 - Endringer for å få flere til å øke sin stillingsandel?
- Fortrinnsrettbestemmelsen for deltidsansatte arbeidsmiljøloven § 14-3.
- Vurdere hvorvidt dagens regulering av skift/turnusarbeid i arbeidsmiljøloven § 10-4 er hensiktsmessig.
- Utrede konsekvenser av de tiltak som foreslås

Utvalgets medlemmer

- Steinar Holden, Universitetet i Oslo, leder
- Bente Abrahamsen, Høgskolen i Oslo
- Jan Erik Askildsen, Universitetet i Bergen
- Anne Marie Berg, Høgskolen i Lillehammer
- Hilde Rolandsen, Elkem Salten
- Toril Solbu, Nordlandssykehuset
- Torgeir Aarvaag Stokke, Fafo

3

Dagens regulering av skift- og turnusarbeid

Lovfestet alm. arbeidstid 38 timer i uken, tariffestet 35,5 timer, for:

- a) døgkontinuerlig skiftarbeid og sammenlignbart turnusarbeid,
- b) todelt skift/turnus som regelmessig drives på søn- og helgedager,
- c) arbeid minst hver tredje søndag,
- d) arbeid som hovedsakelig drives om natten.

Lovfestet alm. arbeidstid 36 timer i uken, tariffestet 33,6 timer, for:

- a) helkontinuerlig skiftarbeid og sammenlignbart turnusarbeid,
- b) arbeid under jord i gruver, tunneldrift o.l..

4

Dagens situasjon

- Betydelig misnøye blant arbeidstaker-organisasjonene, som hevder dagens regulering er
 - Urettferdig
 - Kjønnsdiskriminerende
- Likestillingsombudet konkluderte i 1996 at ordningen var kjønnsdiskriminerende
- Representanter fra flere politiske partier har hevdet at reguleringen måtte endres
- Partssammensatt utvalg nedsatt i 2005, men ga opp sitt arbeid i 2006, fordi det ikke var mulig å finne omforent løsning
- Skift/turnus-utvalget nedsatt i november 2007

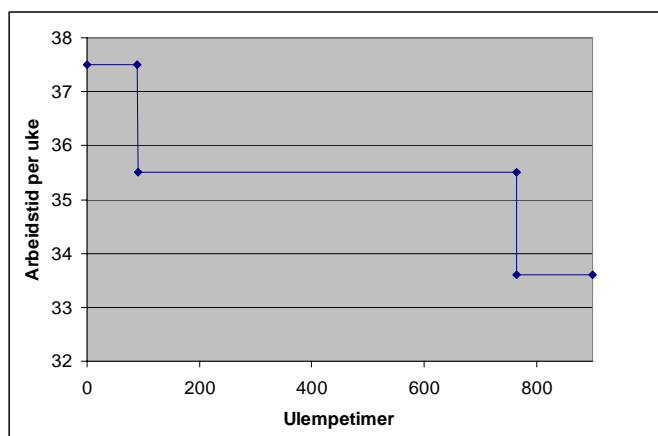
5

Dagens regulering – trappetrinnsmodell med flere svakheter

- Arbeidstakere med svært ulikt omfang av ubekvem arbeidstid har 35,5 timer i uken
 - Minstekravet for reduksjon til 35,5 er lavt (1 time og 39 minutter etter kl. 20.00 i uken)
 - Kravet for 33,6 er strengt (526 nattetimer og 226 helgetimer i året)
- Reguleringen er basert på én næring, industrien.
 - Grensen for å oppnå 33,6 timer er knyttet til helkontinuerlig skiftarbeid.
- Loven likestiller skift- og turnusarbeid formelt sett, men
- Bedre om kriteriene og grensene ble motivert på selvstendig grunnlag

6

Arbeidstidsregulering etter trappetrinnsmetoden

7

Hva skal telles med i vurderingen av ulempe?

- Nattarbeid
 - kan utgjøre helseisiko, særlig ved skift/turnusarbeid
- Søndagsarbeid
 - ikke samme negative virkninger på helsen
 - I mange tilfeller negative virkninger på familie- og sosialt liv
- Nattarbeid og søndagsarbeid bare lovlig dersom "arbeidets art tilsier det", eller gjennom avtale med tillitsvalgte

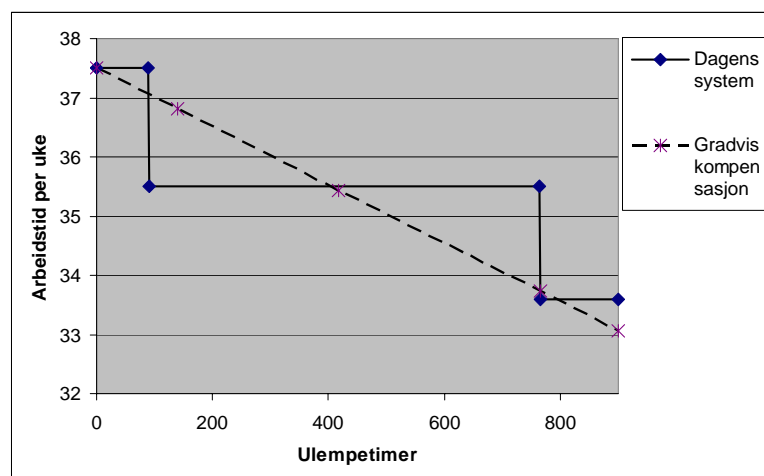
8

Utvalgets forslag: Gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid

- Tredelt skift/turnusarbeid gir en reduksjon i arbeidstiden i form av faste satser pr. nattetime og pr. søndagstime, med startpunkt i 40 (lovfestet)/37,5 (tariffestet) timer i uken
- Hver nattetime, definert som perioden kl. 21.00 – 06.00, regnes som 1 time og 15 minutter, og
- Hver søndagstime, definert som perioden lørdag kl. 18.00 til kl. 22.00 før neste virkedag, regnes som 1 time og 10 minutter.
 - Helkontinuerlig skiftarbeid ville gitt omtrent 33,6 timer i uken, som i dag
 - Samme satser som i Statens ordning
- Det er ikke dobbelttelling av natt og søndag
- Ingen får lengre arbeidstid enn i dag

9

Gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid

10

Eks: HelseNord – Lunge – Sykepleier tredeelt turnus

Antall ansatte på ulike vakter			
	Dagvakt 07.30 – 15.30	Kveldsvakt 15.00 – 23.00	Nattevakt 22.30 – 08.00
Mandag	6	4	2
Tirsdag	6	4	2
Onsdag	6	4	2
Torsdag	6	4	2
Fredag	6	4	2
Lørdag	4	4	2
Søndag	4	4	2

- Ansatte på heltid må jobbe tre nattevakter i løpet av fire uker
- Ukentlig arbeidstid med foreslått system blir 34 timer og 45 minutter

11

Arbeidskraftbehov og økte lønnskostnader som følge av utvalgets forslag til ny regulering av arbeidstiden for skift- og turnusarbeid.

	Antall årsverk berørt	Behov for nye årsverk hvis de deltidansatte opprettholder arbeidstiden	Økte lønnskostnader ved full lønnskomp. Mill. kroner
Helseforetakene	20000	182	146
Kommunene	1200	9	7
NHO-bedrifter, tredeelt turnus	4000	49	25
Uorg. bedrifter, tredeelt turnus	3000	37	18,5
Industrien i NHO, døgkont.	10000	245	116
Spekter samferdsel	5000	61	31
NHO, utenom indust, døgkont.	4000	89	45
Uorg. bedrifter, døgkont.	4000	98	46,5
SUM	51200	770	435

12

MODAG-beregninger

- Virkningene er små, sammenlignet med økonomien som helhet.
 - 51 200 årsverk, snautt 40 minutter i uken i gjennomsnitt
 - antall timeverk pr sysselsatt reduseres med 0,03 prosent
- En liten reduksjon i arbeidsledigheten, ca 0,005 prosentpoeng
- Høyere timelønninger, pga lønnskompensasjon, lavere ledighet og lønns-lønns-spiraler, ca 0,1-0,15 prosent
- Lavere BNP for Fastlands-Norge, - 0,025-0,03 prosent i 2020
- Svekket offentlig budsjettbalanse, vel 600 mill. 2004-kroner første år.
 - Større enn lønnskompensasjonen (ca 150 mill), fordi høyere lønninger isolert sett svekker den offentlige budsjettbalansen
- Ved finanspolitisk innstramning, som en reduksjon i offentlig tjenesteyting, vil
 - Reduksjonen i arbeidsledigheten bli mindre,
 - Lønnsnivået øke mindre.
 - Reduksjonen i BNP på samme nivå, om lag 0,025-0,03 prosent

13

Skift/turnus og deltidsarbeid

- Deltid er mer vanlig i skift/turnusarbeid enn i annet arbeid
 - 36 prosent deltid innen skift/turnusarbeid,
 - 27 prosent deltid blant av andre arbeidstakere.
 - 51 prosent av kvinnelige turnusarbeidere har avtalt deltid
- Mange, særlig kvinner, ønsker deltid bl.a. av hensyn til familieliv og omsorgsforpliktelser
- Skift- og turnusarbeid er egnet for deltid, fordi oppgaver må uansett deles
- Skift- og turnusarbeid er belastende

14

Skift/turnus og uønsket deltid

- 10 prosent av alle deltidsansatte, og 15 prosent av deltidsansatte med skift/turnus, er undersysselsatte, dvs. har aktivt forsøkt å få økt avtalt arbeidstid, og kan starte innen 4 uker
 - Mange har merarbeid, men mindre enn ønsket
- Viktig årsak: stort behov for helgearbeid, kombinert med at ansatte normalt bare jobber hver tredje helg eller sjeldnere
 - Hvis jevnt bemanningsbehov gjennom uken, må gjennomsnittlig stillingsstørrelse være under 50 prosent dersom de ansatte jobber hver tredje helg

15

Mange ulike tiltak mot uønsket deltid

- Mengden av tiltak viser at problemet oppfattes som viktig.
- Tiltak som ikke griper tak i helgeproblematikken, kan bare i begrenset grad bidra til redusert uønsket deltid.
- Det er nødvendig med en viss økning i helgefrekvensen i mange turnusplaner
- Utvalgets forslag gjør helgearbeid økonomisk mer attraktivt
 - Kan føre til mer frivillig helgearbeid for noen, og dermed mindre økning for andre

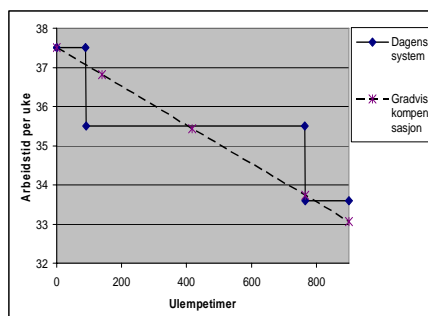
16

Fortrinnsrett for deltidsansatte

- Lovfesting av fortrinnsretten har bidratt til større bevissthet om bestemmelsen
- Fortrinnsretten har bidratt til økt stillingsprosent for mange deltidsansatte
- Mindre klart i hvilken grad dette har ført til mindre omfang av uønsket deltid samlet sett
- For tidlig å slå fast om bestemmelsen bidrar til å redusere andelen ansatte med uønsket deltid

17

Skift og turnus – gradvis kompensasjon for ubekvem arbeidstid

- Arbeidstidsreduksjon i tråd med omfang av ubekvem arbeidstid
- Gir redusert arbeidstid for mange arbeidstakere med svært belastende arbeidsordning
- Basert på selvstendige kriterier, ikke én næring
- Unngår at noen kommer på "feil side" av grensen
- Helgearbeid mer attraktivt => kan bidra til å redusere omfang av uønsket deltid

18